

Regionalisering van de brandweer

1. Inleiding

Als het aan de minister ligt, wordt de brandweerorganisatie geregionaliseerd. Wat die regionalisering inhoudt en voor consequenties voor de gemeente Haren heeft, wordt beschreven in dit stuk. Ongetwijfeld zult u na het lezen ervan nog vragen hebben. Er is echter nog geen duidelijkheid over alle punten en de regio zelf heeft ook nog niet op alles een antwoord. Een nadere invulling volgt dan ook begin 2012. In de raadscommissievergadering van 17 januari 2012 zullen de burgemeester en de brandweercommandant een presentatie geven over de regionalisering van de brandweer. Zij zullen dan ook vragen beantwoorden.

2. Achtergrond/de huidige situatie

Tot nu toe heeft (bijna) iedere gemeente in de provincie Groningen een eigen brandweer of wordt er samengewerkt met naburige gemeenten, zoals bijvoorbeeld Pekela, Menterwolde en Veendam. In 2010 werd de Wet veiligheidsregio's van kracht. Het uitgangspunt van deze wet is dat alle brandweertaken bij een zgn. Veiligheidsregio belegd zijn, maar dat gemeenten nog wel een gemeentelijke brandweer mogen hebben als het college van B&W dat wil. Een Veiligheidsregio is een gebied waarin verscheidene besturen en diensten met elkaar samenwerken op het terrein van brandweertzorg, rampen- en crisisbeheersing, Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR) en handhaving van de openbare orde en veiligheid. Het bestuur van de Veiligheidsregio wordt gevormd door alle burgemeesters uit de regio. Nederland heeft 25 veiligheidsregio's - daarvan hebben er 14 nog geen geregionaliseerde brandweer, waaronder Groningen.

De huidige brandweerorganisatie in de provincie Groningen bestaat uit gemeentelijke korpsen en een regionaal samenwerkingsverband op provinciale schaal. De gemeentelijke brandweer heeft nu nog twee taken: het voorkomen, beperken en bestrijden van brand, en het beperken en bestrijden van gevaar voor mensen en dieren bij ongevallen. De huidige regionale brandweer Groningen heeft op dit moment als taak de bevolking te waarschuwen, gevaarlijke stoffen te verkennen en te ontsmetten en het adviseren van overheden en andere organisaties over preventie, bestrijding, enzovoort.

3. Redenen voor regionalisering

Onlangs heeft de minister een wetswijziging voorgesteld waarin de hierboven beschreven situatie verandert: de gemeentelijke brandweerkorpsen worden opgeheven en ondergebracht bij de Veiligheidsregio. Alle bovengenoemde taken komen dan bij de Veiligheidsregio te liggen en het veiligheidsbestuur stuurt de hele brandweertzorg in de regio aan. Reden voor deze wijziging is dat onderzoek uitgewezen heeft, dat de organisatie voor rampenbestrijding en crisisbeheersing nog sterk verbeterd kan en moet worden. Op veel terreinen is er volgens de minister namelijk nog onvoldoende samenhang en afstemming tussen de partners. De samenwerking moet beter, de coördinatie en commandovoering moeten worden versterkt, evenals de operationele informatie-

uitwisseling tussen de betrokken instanties. Om het veiligheidsniveau waar de burger recht op heeft te realiseren, zijn daadkrachtige regionale veiligheidsorganisaties - waarin de partnerdiensten nauw met elkaar samenwerken - noodzakelijk. De politie en de GHOR worden reeds regionaal aangestuurd; de brandweer echter nog grotendeels lokaal en daarmee vormt deze een zwakke schakel. De commandovoering moet regionaal, via een eenhoofdige leiding met doorzettingsmacht verlopen.

Maar dat is niet alles: de eisen die de samenleving aan de brandweer stelt, nemen toe, zowel qua hoogte als qua omvang. De werkdruk stijgt en de regels met betrekking tot kennis, deskundigheid, opleiding en geoefendheid worden strenger. Tegelijkertijd neemt de beschikbaarheid van vrijwilligers af, met name tijdens de daguren. Omdat de brandweer vaak in kleinschalige, lokale korpsen georganiseerd is, is de organisatie kwetsbaar. Door regionaal beheer en regionale aansturing van de brandweer kunnen taken efficiënter worden georganiseerd.

4. Standpunt bestuur Veiligheidsregio Groningen

Het bestuur van de Veiligheidsregio Groningen onderschrijft het belang van goede brandweezorg: op voldoende niveau en volgens landelijk geldende standaarden. Door jarenlange intensieve samenwerking is er een Groningse praktijk van regionaal vormgegeven brandweezorg ontstaan. De korpsen werken zoveel mogelijk samen als één organisatie. In deze vorm hebben de gemeentelijke brandweerkorpsen een kwaliteitsverbeteringstraject ingezet. Volledige regionalisering is hier volgens de burgemeesters in Groningen (het algemeen bestuur) niet voor nodig; niet de structuur maar de cultuur staat voorop. Het bestuur heeft daarom bij de minister gepleit voor ruimte voor het realiseren van adequate, regiospecifieke oplossingen. Wanneer de wet volledige regionalisering voorschrijft, moeten er energie en middelen in een structuurwijziging worden gestoken die anders aan de volgende stap in het kwaliteitstraject waren besteed.

Een tweede bezwaar tegen de verplichte regionalisering heeft te maken met een weef fout in de btw-compensatiesystematiek: de regio zal de BTW op de brandweerafgaven niet meer via de deelnemende gemeenten kunnen compenseren. De huidige constructie met een centrumgemeente, waarbij al het personeel van de regionale brandweer in dienst is bij de gemeente Groningen, kan hierdoor niet worden doorgezet zonder grote financiële gevolgen. Het bestuur heeft deze bezwaren aangekaart bij de minister, de Eerste en Tweede Kamer en de VNG.

5. Gevolgen voor de brandweer

In de Memorie van Toelichting op de wetwijziging staat de plicht voor regionalisering van het personeel. Dat houdt in dat er een eenhoofdige leiding is (één regionaal commandant), dat het personeel - ook de vrijwilligers - in regionale dienst komt (dus van één werkgever), dat het beheer (kazernes, materieel, enz.) volledig op regionaal niveau plaatsvindt en dat de brandweer ondergeschikt is aan het Dagelijks Bestuur van de Veiligheidsregio. Als de wetwijziging wordt aangenomen, gaat de Groningse brandweer verder regionaliseren. Voor het veiligheidsbestuur staat bij deze regionalisering voorop dat de kracht van de huidige samenwerking behouden moet blijven:

- a) De repressieve medewerkers (zowel beroeps als vrijwillig) mogen zo min mogelijk van de regionalisering merken. Op gemeentelijk niveau moet er dan ook verbinding met hen blijven, ook als de gemeente niet langer de werkgever zou zijn. Hierbij hoort ook dat de huidige verdeling en schaalgrootte van de posten (40) zoveel mogelijk in stand blijft. Het repressieve personeel blijft werkzaam op de lokale posten - dit met het oog op de opkomsttijden en op de betrokkenheid bij de brandweerpost en de lokale gemeenschap. Met het handhaven van de lokale brandweerposten blijven ook de lokale vrijwillige brandweerverenigingen bestaan met hun eigen cultuur en identiteit. De basistaken "redden en blussen" worden net als nu vanuit deze lokale brandweerkazernes uitgevoerd. Wat verandert, is dat het uitrukken niet langer op basis van gemeentegrenzen gebeurt, maar volgens een regionaal dekingsplan dat per incident nauwkeurig berekent welke brandweerpost het snelst ter plekke kan zijn.
- b) Kwaliteit is en blijft belangrijk. In 2010 zijn er afspraken gemaakt over kwaliteitsverbetering; het is belangrijk dat iedere gemeente de afgesproken verbeterpunten uitvoert zodat er een gemeenschappelijk kwaliteitsniveau is bij de overgang naar een geregionaliseerde brandweer. Investerings die de kwaliteit van de brandweezorg ten goede komen, moeten niet worden gestopt. Wel is het van belang om grotere investeringen (denk aan materiaal, nieuwbouw) nu al op regionaal niveau te bespreken
- c) In de komende periode moet er zoveel mogelijk afstemming plaatsvinden op regionaal niveau.

Wat de regionalisering precies gaat betekenen voor de individuele medewerkers, is nog niet duidelijk. Het is nu, december 2011, nog niet bekend of zij allemaal dezelfde werkgever krijgen zoals de minister voorstelt, en zo ja, wie die werkgever dan is. Wel staat vast dat een eventuele harmonisatie van arbeidsvoorwaarden zo zorgvuldig mogelijk plaats zal vinden, waarbij de gemeente een belangrijke verantwoordelijkheid heeft. De gemeente Haren wil goede afspraken voor haar brandweertak - de OR zal hierbij een vinger aan de pols houden. De medewerkers worden zoveel mogelijk geïnformeerd over en betrokken bij de ontwikkelingen.

6. Gevolgen voor gemeenten

De regionalisering bestaat uit twee delen:

1. De ontwikkeling van een geregionaliseerde brandweerorganisatie. Dit wordt gedaan door de Stuurgroep Regionalisering onder voorzitterschap van burgemeester Meijerman.
2. Ontvlechting: het opheffen van de gemeentelijke brandweer. Het is de verantwoordelijkheid van het college van B&W om dit zorgvuldig te doen. De raad heeft hierbij een budgetterende en kaderstellende rol.

Ook na de regionalisering blijft het **gemeentebestuur** wettelijk verantwoordelijk voor het niveau van de brandweezorg in de gemeente. De regionale brandweer blijft verlengd lokaal bestuur, als onderdeel van de veiligheidsregio (Wet Gemeenschappelijke Regelingen (GR)). De gemeente neemt enerzijds brandweezorg van de regio af, en is anderzijds deelnemer aan de GR. Het college maakt met de regio afspraken over de uitvoering, zodat de regio met beschikbare mensen, middelen, capaciteit en kwaliteit het vereiste brandweezorgniveau voor iedere gemeente kan optimaliseren. De **gemeenteraden** krijgen verschillende instrumenten om invloed uit te oefenen op het beleid van het bestuur en de regionale brandweerorganisatie. Zo kan de raad bij het behandelen van de begroting vaststellen hoeveel de gemeente gaat bijdragen aan de regio en welke prestaties daar tegenover staan. Ook kan de raad zich uitspreken over en kaders stellen voor het regionale risicoplan en crisisplan. Wel wordt de positie van het college en de raad ten opzichte van de brandweer anders: de basisbrandweezorg is nu nog gemeentelijk georganiseerd, maar komt onder werking en regie van de Veiligheidsregio.

7. Wat kost het?

Over de projectkosten heeft het Veiligheidsbestuur afgesproken, dat de middelen die in 2011 niet zijn ingezet, voor de regionalisering gereserveerd worden. Daarnaast wordt ook een deel van de middelen gebruikt die in 2012 voor de implementatie van de Wet veiligheidsrisico's bestemd waren.

De financiële consequenties van de regionalisering zijn landelijk in kaart gebracht. Daaruit blijkt dat de frictiekosten (het ontwikkelen van de nieuwe organisatie en het ontvlechten van de oude) zo'n € 8,- per inwoner zullen bedragen. Uiteindelijk levert de regionalisering volgens de onderzoekers structureel een kostenreductie op van ruim € 1,- per inwoner. Voor de regio Groningen gaat deze berekening waarschijnlijk niet op: omdat in Groningen al sprake is van vergaande samenwerking zal de kostenreductie nihil zijn, terwijl de frictiekosten worden betaald met middelen die anders in kwaliteitsverbetering waren gestoken.

Voor de structurele kosten van de regionalisering geldt dat de gemeentelijke begrotingen van 2011 het uitgangspunt voor de toekomstige regionale begroting vormen.

8. Tijdspad

Wat er wanneer precies gaat gebeuren, is nog niet bekend. De verwachting is dat de wetwijziging per 1 juli 2012 van kracht wordt. Na inwerkingtreding van de wet hebben gemeenten drie maanden de tijd om te besluiten de gemeentelijke brandweer op te heffen.

De regio houdt de volgende planning aan: december 2011 is de fase van verkennen en onderzoeken. In het eerste kwartaal van 2012 wordt er aan een Plan van Aanpak gewerkt, waaruit dan ook een planning volgt. Het streven is om per 1 januari 2014 geregionaliseerd te zijn.